

'Herstel vertrouwen door bewustwording van culturele factoren'

Het herstel van vertrouwen in het accountantsberoep moet eerder gezocht worden in de bewustwording van de invloed van cultuur en andere gedragsbepalende factoren, dan in nieuwe regels.

Dat concluderen Olof Bik (Associate Professor, Nyenrode Business Universiteit) en Reggy Hooghiemstra (Associate Professor, Rijksuniversiteit Groningen) op basis van onderzoek naar de impact van zogenaamde 'informele instituties', oftewel onderliggende tradities, gebruiken, waarden, religie en ongeschreven sociale regels, op het professional scepticisme van de accountant.

Om een hoge controlekwaliteit te kunnen leveren moet een accountant volgens de internationale standaarden beschikken over een 'attitude of professional skepticism', oftewel een 'professioneel-kritische instelling'. Een gebrek aan professioneel scepticisme heeft veel van de bekende schandalen in de accountantswereld veroorzaakt. Om professioneel scepticisme bij accountants te versterken wordt steeds meer gekeken naar mogelijkheden voor een internationale aanpak. Maar is zo'n aanpak wel mogelijk zonder rekening te houden met culturele verschillen tussen landen?

Meer wegen naar Rome

Bik en Hooghiemstra concluderen dat, voor het effectief versterken van professioneel scepticisme op internationaal niveau, rekening moet worden gehouden met die informele instituties. Bij het inrichten van trainingen, het delen van kennis en het stellen van standaarden zouden wetenschappers, accountantskantoren en regelgevers daarom voor verschillende delen van de wereld een verschillende aanpak moeten overwegen.

Bik zegt hierover: "Ons onderzoek laat zien dat herstel van vertrouwen in het accountantsberoep eerder gezocht moet worden in de bewustwording van de invloed van cultuur en andere gedragsbepalende factoren, dan in nieuwe regels op zichzelf. Accountants en hun toezichhouders moeten zich ervan bewust zijn dat er meer wegen naar Rome leiden, zonder dat daarmee de intentie van de regels geweld wordt aangedaan".

1.152 controleopdrachten in 29 landen

Een belangrijk aspect van professioneel scepticisme is de manier waarop een accountant kijkt naar frauderisico's. Bik en Hooghiemstra onderzochten dossierdata van 1.152 controleopdrachten in 29 landen van een big4-kantoor. Ze keken in het bijzonder naar de relatie tussen de beoordeling van frauderisico's (als uiting van professional scepticisme) en respectievelijk collectivisme, maatschappelijk vertrouwen, religiositeit en machtsafstand.

Collectivisme is de mate waarin de groep belangrijk is ten opzichte van het individu; landen met een hoge mate van collectivisme zijn bijvoorbeeld Brazilië, China en Rusland. Met maatschappelijk vertrouwen wordt in dit kader bedoeld: de mate waarin individuen geloven dat ze van anderen op aan kunnen. En machtsafstand wordt gedefinieerd als: de mate waarin personen verwachten en accepteren dat macht geconcentreerd is op een hoog niveau.

De bevinding dat professioneel scepticisme lager is in landen met meer collectivisme en een groter maatschappelijk vertrouwen lag in de lijn van hun verwachtingen. In de literatuur hierover werd al gesuggereerd dat mensen in een collectivistische cultuur minder geneigd zijn moeilijke vragen te stellen en dat ze minder vertrouwen op hun eigen persoonlijke oordeel. En zoals de onderzoekers verwachtten was er een positief verband tussen professioneel scepticisme en religiositeit. Een empirische bevestiging van de theorie dat individuen die in hoge mate religieuze waarden naleven, meer waarde hechten aan eerlijkheid en ethiek en tegelijkertijd conservatiever en meer risicomijdend zijn.

Ze vonden echter geen relatie tussen professioneel scepticisme en machtsafstand. Hier spreken hun onderzoeksresultaten dus de theorie tegen dat accountants in landen met meer machtsafstand, zoals Argentinië, China, Duitsland en Rusland, eerder zullen toegeven aan druk van klanten en minder kritische vragen zullen stellen.

Implicaties

Bik en Hooghiemstra voorzien verschillende implicaties van hun onderzoek. Een 'one-size-fits-all'-benadering van internationale accountantskantoren om het professioneel scepticisme van audit teams te versterken kan alleen effectief zijn als rekening wordt gehouden met het effect van informele instituties. Bij standaarden voor group-audits verdient het aanbeveling om expliciet advies te geven over de manier waarop moet worden omgegaan met culturele

verschillen in het team. Het onderzoek geeft een empirisch bewijs voor wat in theorie al werd gedacht: dat externe omgevingsfactoren verschillen tussen landen en een impact hebben op het oordeel van de accountant.

Deel dit artikel

GERELATEERD

NIEUWS | 29 december 2022

FAR roept op tot nieuw onderzoek

De Foundation for Auditing Research (FAR) heeft een nieuwe 'call for research' uitgezet. De FAR wil onderzoek laten doen naar controles bij middelgrote accountantskantoren... →

NEVENFUNCTIES | 16 december 2022

De accountant als buitenpromovendus

Accountants zetten hun vakkennis en ervaring ook in voor nevenfuncties, naast een hoofd baan. Daarmee geven ze vaak invulling aan de wens om een meer maatschappelijke... →

MAGAZINE | 25 oktober 2022

'Er is te weinig aandacht voor ontastbare kennis'

Frank Moers is hoogleraar management accounting & control aan Maastricht University. Hij doet onderzoek naar het verlies van talent en mogelijke effecten daarvan... →

DISCUSSIE | Debat | 27 september 2022

Jere Francis: 'Niet alleen groot denken!'

Het is veel economen met de paplepel ingegoten om fenomenen op hoog niveau te analyseren en niet op individueel niveau. Dat was ook lange tijd de aanpak van de gelauwerde... →

Arjan Brouwer

DISCUSSIE | Column | 20 juli 2022

Less is more?

Door te veel tijd en aandacht te besteden aan minder belangrijke zaken kunnen echt belangrijke issues bij de controle over het hoofd worden gezien, waarschuwt Arjan... →